

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการการค้าข้ามแดนเกิดจากความต้องการควบคุมและจัดการปฏิสัมพันธ์แบบข้ามชาติ (Transnational) ของตัวแสดง (Actor) คือ “มนุษย์” ที่เกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการชายแดนเช่นกันเนื่องจากการข้ามแดนของผู้อพยพย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านที่หลังไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพม่า, ลาว และกัมพูชาซึ่งมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำกว่าประเทศไทย ในการศึกษาได้นำกรณีการบริหารจัดการการค้าข้ามแดนของสหรัฐฯ-เม็กซิโกที่มีความแตกต่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นตัวอย่างในการเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาตัวแบบอันเหมาะสมของไทย-ประเทศเพื่อนบ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ประเทศเพื่อนบ้านและสหรัฐฯ-เม็กซิโกนั้นมีลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetry Interdependent) โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่มีการติดต่อค้าขายกันเป็นประจำ ทั้งไทยและสหรัฐฯ ต่างก็ต้องการแรงงานราคาถูกจากประเทศที่มีระดับการพัฒนาด้อยกว่าซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ ถึงแม้ว่าแรงงานนั้นจะมีความจำเป็นแต่ก็ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อควบคุมปริมาณและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาพร้อมกับผู้อพยพย้ายถิ่น อาทิ โรคติดต่อ อาชญากรรม เป็นต้น โดยเฉพาะสหรัฐฯ ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 ปี ค.ศ. 2001 ประเด็นด้านความมั่นคงก็กลับมาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินนโยบายของสหรัฐฯ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการการค้าข้ามแดน อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการการค้าข้ามแดนทั้งของไทย-ประเทศเพื่อนบ้านและสหรัฐฯ-เม็กซิโกสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.) การกั้นกีดกัน 2.) การจัดการภายใน 3.) การป้องกันเชิงรุก

โดยไทยและสหรัฐฯ ต่างก็ให้ความสำคัญกับรูปแบบการบริหารจัดการการค้าข้ามแดนทั้ง 3 แบบแตกต่างกัน เนื่องด้วยความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ งบประมาณ ระดับเทคโนโลยี และนโยบายความมั่นคง รวมทั้งที่การบริหารจัดการการค้าข้ามแดนระหว่างสหรัฐฯ-เม็กซิโกเป็นการบริหารจัดการระหว่างมหาอำนาจกับประเทศกำลังพัฒนาที่ระดับของการพัฒนาและอำนาจในการต่อรองมีความแตกต่างกันมาก ในขณะที่ไทย-ประเทศเพื่อนบ้านต่างก็เป็นประเทศกำลังพัฒนาขนาดเล็กความแตกต่างของระดับการพัฒนาและอำนาจในการต่อรองจึง

ไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้รูปแบบการบริหารจัดการการข้ามแดนทั้ง 3 แบบนี้ยังสามารถแบ่งตามประเภทได้อีก 2 ประเภท คือ 1.) การบริหารจัดการภายในประเทศ คือ การกลั่นกรองและการจัดการภายใน 2.) การบริหารจัดการภายนอกประเทศ คือ การป้องกันเชิงรุก โดยสหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภายในประเทศมากกว่าเพราะนโยบายที่เน้นด้านความมั่นคง สามารถพิจารณาได้จากการที่ประธานาธิบดี George W. Bush ได้ลงนามในกฎหมาย Secure Fence Act ในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 2006 ซึ่งมีเนื้อหาในการอนุมัติให้สร้างแนวรั้วกันระหว่างสหรัฐฯ - เม็กซิโก ในขณะที่ประเทศไทยนั้นให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอก เนื่องจากมีแนวทางในการดำเนินนโยบายแบบคู่ขนาน (Dual-Track Policy) ที่ให้นโยบายภายในประเทศกับนโยบายต่างประเทศมีความสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ในการเปรียบเทียบการบริหารจัดการการข้ามแดนของไทย-ประเทศเพื่อนบ้านและสหรัฐฯ-เม็กซิโกรวมทั้งการวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียในการบริหารจัดการการข้ามแดนของทั้ง 2 ภูมิภาคพบว่าปัจจัยภายในประเทศและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในภูมิภาคมีผลต่อการเลือกใช้รูปแบบการจัดการที่แตกต่างกัน แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งจุดร่วมที่สำคัญคือ บทบาทหลักในการบริหารจัดการการข้ามแดนนั้นยังคงเป็นของ “ส่วนกลาง” เพราะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ ในกรณีประเทศไทยสามารถนำผลการเปรียบเทียบของการบริหารจัดการการข้ามแดนของสหรัฐฯ-เม็กซิโกมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการบริหารจัดการการข้ามแดนระหว่างประเทศไทย-ประเทศเพื่อนบ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาคและเพิ่มบทบาทให้ส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมรวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศไทย-ประเทศเพื่อนบ้านในการจัดทำฐานข้อมูลที่มีมาตรฐานเดียวกันและนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบการข้ามแดนเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำมากยิ่งขึ้น